
3. FEJLESZTÉSI KERESZTMODUL

ÉVSZAKOK–HÓNAPOK I.

KÉSZÍTETTE: DR. PÁLI JUDIT – KOVÁCS ÉVA – NOÉ KRISZTINA – VITÉZ GYÖNGYVÉR

MODULLEÍRÁS

3. FEJLESZTÉSI KERESZTMODUL. ÉVSZAKOK-HÓNAPOK I.

A modul célja	<ul style="list-style-type: none">– preventív célú képesség- és készségfejlesztés– tanulási nehézségek megelőzése, korrekciója– szociokognitív funkciók fejlesztése
Időkeret	45 perces foglalkozás, mely fokozatosan nehezedő egymásra épülő feladatokból áll, melyek egy-egy tanítási óra részeként is felhasználhatóak.
Ajánlott korosztály	<ul style="list-style-type: none">– 2. osztály– illetve a gyermek esetleges részképesség gyengeségeinek megfelelően később
Modulkapcsolódási pontok	Kapcsolódó modulok: Keresztmodulok, Fejlesztési Keresztmodulok, Fejlesztési Művészeti Modulok
A képesség-, készségfejlesztés fókuszai	<ul style="list-style-type: none">– motoros koordinációs folyamatok (mozgás tervezése, szervezése)– észlelési folyamatok (téri, idői tájékozódás, szeriális észlelési szerveződés: sor, sorozat, ritmus)– figyelmi folyamatok– emlékezeti folyamatok– gondolkodási folyamatok– beszéd és fogalmi gondolkodás folyamatai– testtudat kialakítását támogató funkciók– érzelmi, szociális és kapcsolati folyamatok

AJÁNLÁS, FEJLESZTÉSI CÉLOK

A sorozatalkotás a szeriális észlelési szerveződéstől a fogalmi gondolkodás fejlesztése felé mozgásos tevékenységek összekapcsolásával, ritmikus sorba rendezésén keresztül halad.

Téri, idői tájékozottság fejlesztése része az általános tájékozottság egészének, így a téri, idői fogalmakhoz széles ismeretrendszer társul (évszakok, hónapok, évkör, hagyományok stb.).

TÁMOGATÓ RENDSZER

Keresztmodulok, Fejlesztési Keresztmodulok, Fejlesztési Művészeti Modulok

Tanulmány a „matematika kompetenciák fejlesztése célzott képesség-, készségfejlesztéssel” FKM és FMŰ modulokhoz

Páli Judit (1980)

A gondolkodási stratégia fejlődése és fejlesztési lehetőségei Bölcsész doktori disszertáció. Budapest, ELTE.

Páli Judit (1984)

Játék és gondolkodási stratégia In: Óvodai nevelés, 1984. 6., 7., 8. sz.

Páli Judit, Forgách Balázs (2005)

Diagnosztikus és korrekciós programcsomag, Pihenő mackók gyermekkártya Budapest, Kukucs Stúdió Játékműhely – Novum Kiadó.

Kagan, Spencer (2001)

Kooperatív tanulás Budapest, Önkonet.

Csillagszem Fejlesztő Általános Iskola

Prevenációs Programja

A matematika nehézségekkel/zavarokkal küzdő gyermekek fejlesztése matematika órán és azon kívül – Pedagógus-továbbképzés. Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekekért Alapítvány.

A matematika zavarokkal küzdő/fejlődési dyscalculiás gyermekek vizsgálata 18 éves korig – Pedagógus-továbbképzés. Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekekért Alapítvány.

ÉRTÉKELÉS

RENDSZERE:

A szöveges értékelésbe beépítetten (félév, év végén) a gyermek önmagához történő fejlődését figyelembe véve – a képességfejlesztés területére fókuszáltan.

IDEJE:

Minden tevékenység – módszertől függetlenül – ellenőrzéssel, értékeléssel zárul, hiszen az eredményességhez, hatékonysághoz elengedhetetlen az azonnali visszacsatolás.

SZEMÉLYE:

Az ellenőrzés, értékelés személye függ a tanítási-tanulási folyamat szervezési módjától.

1. A csoportban végzett munka ellenőrzésére ajánlott beiktatni:
 - a) a csoportos önellenőrzési, önértékelési módszert.
A közösen végzett munka csoportos önellenőrzése, közös szóbeli önértékelése az együttes felelősségvállalást, egymás segítségét, egymásrautaltságát eredményezi, mely a közösségtudat kialakításában, fejlesztésében játszik nagy szerepet.
 - b) egymás csoportos ellenőrzésére, értékelésére alkalmas módszert,
mely a csoportok közötti együttműködést, bizalmat erősíti. Egymás pozitív megerősítésével, az építő kritikák megfogalmazásával hozzájárul a csoportok közötti kommunikációhoz.
2. A páros munkák heterogén vagy homogén pár esetén is páros ellenőrzéssel, értékeléssel zárulnak.
 - a) Heterogén pár esetén
nagy hangsúlyt kap az egymásrautaltság, hiszen a tanulás során is erős a segítség, támogatás, és az ellenőrzés során is az egyik gyermek „kistanító” szerepet vállalva javít, dicsér, építő kritikát fogalmaz meg.
 - b) Homogén pár esetén
a kölcsönös támogatás kapja a főszerepet, az ellenőrzés, értékelés iránya kiegyenlített.

Önálló, egyéni, részben egyénre szabott vagy individuális munka esetén szükséges:

a) önellenőrzés, értékelés

A gyermek saját munkáját ellenőrizve, a hibáit megfogalmazva önkritikát gyakorol, ezáltal személyisége, belső kontrollja fejlődik.

b) tanítói ellenőrzés, értékelés

Az ellenőrzés-értékelésnek e klasszikus formája külső, objektív kritikát vagy megerősítést fogalmaz meg.

MÓDSZERE:

A modul ellenőrzési rendszerének megfelelően (értékelő: a tanító és/vagy a gyermek)

Az ellenőrzési-értékelési mód megválasztásánál figyelembe kell venni az azt megelőző tanulásszervezést, tehát a páros vagy csoportos tevékenységet páros, csoportos ellenőrzés-értékelés zárja.

A modulban szereplő ellenőrzési, értékelési módok:

CSOPORTBEMUTATÓ SZUMMATÍV ÉRTÉKELÉSÉNEK SZEMPONTJAI

Záró minőségi és mennyiségi ellenőrzés, értékelés

Az értékelés három fő részből tevődik össze:

a) a csoportbemutatókat az osztály értékeli szempontjai:

- a bemutatóra szánt időkeret
- bemutató: tömör, tematikus, érthető, lényegre törő-e
- a bemutató után kérdés-felelet rész beiktatása csoportos észrevételek megvitatására

b) a csoport teljesítményéhez való egyéni hozzájárulásokat a csoporttársak értékelik.

A csoportos szóbeli értékelés szempontjai:

- a feladat érdekessége
- sikeres elvégzése, esetleges problémák megbeszélése
- a feladatvégzés hatékonysága
- az időkeret betartása
- egyenlő arányú részvétel megléte
- egyéni felelősségvállalás
- hangulat a csoporton belül.

FELADATKÜLDÉS – CSOPORTOS MINŐSÉGI ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS

Minden csoport megadott sorrendben elküld egy kérdést (csoportkonszenzus után) a többi csoportnak, a helyes választ 1 perc múlva utánaküldik, a válaszoló csoport önellenőrzéssel ellenőrzi.

DIÁK KVARTETT

A módszer ismétlő, összefoglaló, rendszerező óratípusoknál, órarészleteknél használható.

Előkészítés: A tanár megszámozza a csoportokat, majd minden gyermek választ egy betűjelet (A, B, C, D stb.). A tanár ellenőrzi, hogy minden csoportban minden betűjelnek van-e gazdája.

1. lépés A tanár föltesz egy kérdést. Utasítás: „Győződjetek meg arról, hogy a csoport minden tagja tudja a helyes választ!”
2. lépés A diákok összedugják a fejüket, és megbizonyosodnak arról, hogy mindegyikük tudja a választ. Főlkészítik egymást a válaszadásra.
3. lépés A tanár véletlenszerűen kihúz egy betűjelet (A, B, C, D), s azok a diákok, akiknek ez a betűjele, átgondolják a választ, de már nem beszélhetnek csoporttársaikkal.
4. lépés A tanár véletlenszerűen kihúz egy számot (1, 2, 3, 4 stb., ahány csoport van), s annál a számú asztalnál ülő, az előbb kiválasztott betűjelű diák válaszol a kérdésre.
A vele azonos betűjelű, de másik csoportban dolgozó diákok kiegészíthetik választát.

MODULVÁZLAT

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
I. Ráhangolódás,* a feldolgozás előkészítése						
1.	I.1. Macskafogó 5 perc <ul style="list-style-type: none"> – A gyermekek körben állnak, a tanító megmondja és megmutatja, hogy merre indítja a képzeletbeli egeret. – Balról-jobbra indítás esetén: a tanító fel emeli először a bal, majd a jobb lábát. A láb emelés magassága jelzi az állat nagyságát. – Ezt a mozgássort, ugyanebben a sorrendben kell a jobbra levő gyermeknek lemásolnia, majd a jobbra levő gyermeknek szintén és így tovább. – Ha visszaér a tanítóhoz a mozgássor, akkor mód van változtatásra. 	*mozgásminták utánzása, motoros koordináció, kinezetikus feldolgozás, látási észlelés, szeriális észlelési szerveződés, téri irányok kódolása, felismerése, alkalmazása, figyelmi folyamatok, figyelem tónusa, reakcióidő, szabálytartás, kiemelten monotónia túrés, fantázia, képzelet*	<ul style="list-style-type: none"> – állatok fajtái (magassága) pl. egér, macska, kutya – a mozgássor indításának iránya – ritmusváltoztatás – elemszám-változtatás 	frontális	közös játék	

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
2.	<p>I.2. Tapsküldés 5 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tanító combjaira teszi kezeit (bal kéz bal combon, jobb kéz jobb combon), és bemutat egy ritmuscsomagot két kéz mindegyikének használatával. – Ugyanebben a sorrendben és módon kell a jobbra levő gyermeknek lemásolnia a ritmuscsomagot, majd a tőle jobbra levő gyermeknek szintén, és így tovább. – Ha visszaér a tanítóhoz a ritmuscsomag, akkor mód van változtatásra. <p>I.3. Tudatos csoportalakítás 2 perc 4 heterogén csoport kialakítása</p> <p>I.4. Felelős szerepek kiosztása, szerepek megbeszélése 3 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> – Szóvivő – Hónapfelelősök – Eszközfelelős – Időfelelős 	<p>*motoros koordináció, mozgástervezés, mozgásszervezés, kiemelten: szem-, kéz-, lábkoordináció látási és hallási észlelés, tér-idő-ritmus, iránytartás, rövid-, közép-, hosszú távú emlékezet, kiemelten munkaemlékezet, (látási, hallási)*</p> <p>*felelősségvállalás, együttműködés*</p>	<ul style="list-style-type: none"> – a mozgássor indításának iránya – kezek helyzete bal kéz a bal oldali gyermek jobb combján, jobb kéz a jobb oldali gyermek bal combján – a tanító jelzésére a gyermek változtatja meg a ritmuscsomagot 	<p>frontális</p> <p>csoportalakítás</p> <p>tanári irányítás</p>	<p>utánzó játék</p> <p>a csoporttagokat a tanár jelöli ki</p>	<p>egy nagy kosárban a hónapok nevei kis táblákon</p> <p>szerepkártyák</p>

Változat	Lépések, tevékenységek (az idő megjelölésével) (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
	<ul style="list-style-type: none"> – A tanító az évszakok sorrendjében szólítja a szóvivőket. – A szóvivők elmondják az évszak jellegzetességeit a rajz alapján. – Az óramutató járásával megegyező irányban az évszak-rajzra – a tanító segítségével – ráhelyezik a hónaptáblákat. – Minden évszakra sor kerül az évszakok sorrendjében. – Végül a tanító felszólítja a hónapfelelősöket, hogy mondják el egymás után az év 12 hónapját. 	magasrendű folyamatai, beszédprodukció, szabálytudat* számlálás, számosság, együttműködés, felelősségvállalás*	önállóan elhelyezik a gyermekek a hónap táblákat		„forgószinpad”	4 kör alakú csomagolópapír, rajta egy fatörzs, csupasz ágakkal (mérete akkora, hogy egy csoport rá tudjon állni), 4 kis kosárban színes zsírkréták vagy színes ceruzák
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzése, értékelése*						
8 perc	<ul style="list-style-type: none"> – Tanítói felszólításra a hónapfelelősök lefordítják a hónapkártyákat. – A tanító megszólítja egymást követően az évszakokat, és az idősorrendben következő évszak-csoport tagjai felsorolják helyes sorrendben a megszólított évszak hónapjait. – A megszólított évszak-csoport ellenőrizz. 	*gondolkodási és viselkedési stratégiák összehangolása, szociabilitás, segítségnyújtás, szociális észlelés, empátia, többszemponúság, koherencia, többféle viszonyítás állandó lehetősége: ütköztetés, frusztrációs tolerancia, vita*	a tanító <ul style="list-style-type: none"> – rossz sorrendben, ill. – kevert sorrendben szólítja az évszakokat 	két tenyér összedörzsölése	két tenyér összedörzsölése	

MELLÉKLET

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. Ráhangolódás,* a feldolgozás előkészítése	
Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Az órai tanári feladat meghatározása:</p> <p>Feladat Macskafogó 5 perc</p> <ul style="list-style-type: none">- A feladat ismertetése: „Álljatok körbe!” „Képzeljétek, hogy a jobb lábamtól a bal lábam felé elindítok egy képzeletbeli kiségeret!” „Kapkodjátok a lábatokat, nehogy rálépjete!” Balról-jobbra indítás esetén: a tanító felemeli először a bal, majd a jobb lábát. A lábemelés magassága jelzi az állat nagyságát.- Ha visszaér a tanítóhoz a mozgássor, akkor mód van változtatásra. <p>Tapsküldés 5 perc</p> <ul style="list-style-type: none">- Feladat ismertetése: „Álljatok körbe!” A tanító combjaira teszi kezeit (bal kéz bal combon, jobb kéz jobb combon) és bemutat egy ritmuscsomagot (ti-ti, tá, tá), két kéz mindegyikének használatával. „Ugyanebben a sorrendben és módon kell a jobbra levő gyermeknek lemásolnia a ritmuscsomagot, majd a tőle jobbra levő gyermeknek szintén és így tovább.” Ha visszaér a tanítóhoz a ritmuscsomag, akkor mód van változtatásra.	<p>Az órai tanulói feladat meghatározása:</p> <p>Feladat</p> <ul style="list-style-type: none">- A gyermeke körbe állnak.- A mozgássort a tanár által megadott sorrendben kell a jobbra levő gyermeknek lemásolnia, majd a jobbra levő gyermeknek szintén és így tovább.- Eljátsszák más állatokkal is. <ul style="list-style-type: none">- A gyermekek körben állva megisméttlik a tanár által küldött ritmuscsomagot.

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Tudatos csoportalakítás 2 perc 4 heterogén csoport kialakítása</p> <ul style="list-style-type: none"> - A tanár név szerint kijelöli, hogy melyik gyermek melyik évszakhoz tartozon. <p>Felelős szerepek kiosztása, szerepek megbeszélése 3 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> - A csoportlétszámnak megfelelő számú felelőskártya kiosztása - Szerepkörök megbeszélése, tisztázása <p>Eszközfelelős: beszerzi a csoportmunkához szükséges, tanár által megnevezett eszközöket, felelős azért, hogy a csoportmunka során az eszközök ép-ségben maradjanak</p> <p>Szóvivő: beszámol a csoport munkájáról, a csoporton belüli hangulatról</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jegyző: a csoport közös megoldásait lejegyzi. - A tanító megnevezi a felelős szerepeket, elmondja a szerepköröket - Hónapfelelős: kiválasztanak egy-egy hónapkártyát a nagy kosárból. 	<ul style="list-style-type: none"> - A gyermekek csoportokba rendeződnek.

II. Az új tartalom feldolgozása*	
Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Évszakok–hónapok 22 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tanár minden csoportnak kioszt egy fatörzset ábrázoló csomagolópapírt. – Feladat ismertetése: „Beszéljétek meg, hogyan egészítitek ki a fatörzset az évszaknak megfelelő módon!” „Az eszközfelelősök vigyék a csoportjukba a rajzeszközöket!” „A hónapfelelősök válasszanak egy-egy hónapot a kosárból!” „A csoport többi tagja a csomagolópapírra rajzoljon a földön!” – A tanító megjelöli az első évszakot, a tavaszt. A tavasz-csoport elhelyezi a földön a plakátját a tanító által megjelölt helyre. A tavaszhoz képest az óramutató járásával megegyezően elhelyezik a csoportok a többi évszak-rajzot, úgy, hogy a négy évszak egy kört alkosson. – „Álljatok félkörbe úgy, hogy lássátok egymás munkáját!”. – „A szóvivők még egyszer mondják el az évszakok helyes sorrendjét!” – A tanító az évszakok sorrendjében szólítja a szóvivőket. – A szóvivők elmondják az évszak jellegzetességeit a rajz alapján. – Minden elmondás után a tanító szólítja az évszak hónapfelelőseit, hogy sorrendben mondják el az évszakhoz tartozó hónapokat. – Az óramutató járásával megegyező irányban az évszak-rajzra – a tanító segítségével – ráhelyezik a hónaptáblákat. „Segítsetek megtalálni az évszakoknak saját hónapjaikat!” – Minden évszakra sor kerül az évszakok sorrendjében. – „A hónapfelelősök mondják el egymás után a 12 hónap nevét, a többiek ellenőrizzék, jó-e a sorrend?!” 	<p>Az órai tanulói feladat meghatározása: Feladat</p> <ul style="list-style-type: none"> – Megbeszélik, hogy mit rajzolnak, hogyan egészítik ki a fát és környezetét az évszakra jellemző színekkel, ábrákkal. – Eszközfelelősök beszerzik a rajzeszközöket. – Közben a csoportok hónapfelelősei tanári utasításra kiválasztanak egy-egy hónapkártyát a nagy kosárból, és ők hárman eldöntik a hónapok sorrendjét az évszakban. – A többi gyermek rajzol. – Az időfelelős jelzi a munka végét. A gyermekek elhelyezkednek a plakátjaik körül. – A szóvivők beszámolnak. – A hónapfelelősök elmondják az évszakhoz tartozó hónapokat. – A 12 hónapnév egymás után elhangzik.

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzése, értékelése*	
Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Az órai tanári feladat meghatározása:</p> <p>Feladat</p> <ul style="list-style-type: none"> – „A hónapfelelősök takarják le a hónapkártyákat!” – A tanító megszólítja egymást követően az évszakokat: „Milyen hónapok laknak a tavaszban?” 	<p>Az órai tanulói feladat meghatározása:</p> <p>Feladat</p> <ul style="list-style-type: none"> – Hónapfelelősök lefordítják a hónapkártyákat. – Az időrendben következő évszak-csoport tagjai felsorolják helyes sorrendben a megszólított évszak hónapjait. – A másik évszak-csoport ellenőríz.